

Glukhin proti Rusku, rozsudek ze dne 4. 7. 2023 - Uplatňování technologie (živého) rozpoznávání obličeje v kontextu práv zaručených Úmluvou

Stěžovatel: Glukhin

Žalovaný stát: Rusko

Číslo stížnosti: 11519/20

Datum: 04.07.2023

Článek Úmluvy: čl. 10
čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: ochrana osobních údajů, právo na respektování soukromého života, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Český právní řád: Čl. 10 odst. 2, čl. 17 Listiny základních práv a svobod

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 1/2024

Glukhin proti Rusku, rozsudek ze dne 4. 7. 2023

Autorský komentář

Rozsudek ve věci Glukhin proti Rusku představuje rozhodnutí, v němž se Soud poprvé vyjadřuje k problematice uplatňování technologie (živého) rozpoznávání obličeje. Tato je v rámci současného politického a sociálního kontextu předmětem řady diskusí na národní, regionální i mezinárodní úrovni, aniž by přitom existovala shoda v otázce její regulace, resp. používání vůbec. Rada nevládních organizací, jako například Reclaim Your Face či Algorithm Watch, i Evropský parlament ji považují za neslučitelnou s hodnotami Evropské unie, a proto by podle nich měla být zakázána. Naproti tomu Evropská komise a Rada sice vnímají tuto technologii jako vysoce rizikovou, přesto předpokládají možnost jejího využití při splnění určitých podmínek a ve specificky vymezených situacích. Nelze však přehlížet, že mnohdy je tato technologie zneužívána k represí jednotlivců a skupin, které sehrávají významnou roli v budování a prosazování demokratických hodnot v právních státech. Absence právního rámce, jenž by respektoval systém lidskoprávní ochrany zavedený Úmluvou, proto představuje jednu z největších hrozeb pro lidská práva v digitálním věku.

Projednávaný případ představoval možnost pro Soud, aby využil příležitosti a nastavil jasné právní limity uplatňování technologie (živého) rozpoznávání obličeje. Ten však namísto toho zaujal

zdrženlivý postoj, když odmítl posoudit v obecné rovině otázku, zda lze zpracování biometrických osobních údajů pomocí technologie rozpoznávání obličeje považovat za ospravedlnitelné ve světle Úmluvy (viz bod 85). Posouzení Soudu se tak omezuje pouze na konkrétní okolnosti projednávané věci především optikou procesních záruk, kterými je třeba používání této technologie vyvážit. Navzdory takto limitovanému rozsahu přezkumu ponechává Soud řadu otázek týkajících se legitimního uplatňování této technologie otevřenou. Tak například v anotovaném rozsudku byla technologie rozpoznávání obličeje použita jak *ex post* k identifikaci stěžovatele z fotografií a videozáznamu, tak živě k jeho lokalizaci a zatčení. Ačkoliv obě tyto formy implikují velmi rozdílné zásahy do práva na respektování soukromého života, Soud personální limity těchto případů ponechává bez rozlišení.

Přesto Soud v kontextu práva na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 Úmluvy připomíná, že se soukromý život neomezuje pouze na vnitřní okruh osobního života jednotlivce prostý vnějších zásahů, nýbrž zahrnuje rovněž soukromý společenský život realizovaný navazováním a rozvíjením vztahů s ostatními lidmi a okolním světem. Úvahy o zásahu do soukromého života přitom mohou vyvstat, jakmile dochází k systematickému nebo trvalému záznamu osobních údajů, zejména poté podoby osoby, která představuje jeden ze základních atributů její osobnosti. Ochrana osobních údajů má přitom pro výkon práva na respektování soukromého života zásadní význam. Soud v této souvislosti explicitně upozorňuje, že používání vysoce invazivní technologie rozpoznávání obličeje k identifikaci a zatýkání účastníků pokojných protestních akcí by mohlo mít odrazující účinek na výkon práv zaručených Úmluvou (viz bod 88). A přestože Soud vnímá přínos moderních technologií pro boj proti zločinnosti (viz bod 85), připomíná, že ochranu základních práv a důležité zájmy soukromého života nelze oslabit na úkor moderních vědeckých technik (viz bod 75). Proto klade důraz na to, aby vnitrostátní úprava poskytovala dostatečné záruky zabráňující jakémukoliv použití osobních údajů, které by mohlo být v rozporu se zárukami čl. 8. V opačném případě by totiž došlo k nepřijatelnému oslabení ochrany poskytované tímto článkem.

Limity přínosu anotovaného rozhodnutí lze vztahovat k absenci vodítek, jaké typy protiprávního jednání by mohly ospravedlnit používání technologie rozpoznávání obličeje. Posouzení souladu s čl. 8 Úmluvy bylo totiž v anotované věci ze strany Soudu velmi přímočaré, neboť vnitrostátní právo neposkytovalo dostatečné záruky, jeho znění bylo vágní a cílem uplatněných opatření bylo vznést obvinění z přestupku, nikoliv trestného činu. Do budoucna lze nicméně očekávat, že Soud bude konfrontován s celou řadou komplexnějších případů, v nichž bude uplatňování této technologie sledovat legitimní cíl předcházení a stíhání závažných trestných činů, jako například terorismu. Tyto případy budou pro Soud nepochybně představovat novou výzvu a v současné chvíli nelze předjímat, jaký přístup zaujme.

Navzdory uvedenému lze však konstatovat, že Soud v projednávané věci neshledal používání technologie rozpoznávání obličeje neslučitelným se systémem ochrany lidských práv zavedeným Úmluvou *per se*. Její absolutní zákaz tak nelze vyvodit ze samých principů evropského lidskoprávního systému. Několikrát zdůrazňovaný požadavek na vyšší nebo nejvyšší standardy ochrany při uplatňování této technologie je však jasnou zprávou pro zákonodárce, a to zejména v rámci současné regulatorní debaty o umělé inteligenci *in abstracto* a technologii rozpoznávání obličeje *in concreto*.

(JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., Mgr. Patrik Provažník)

SKUTKOVÝ STAV

Nikolay Sergejevich Glukhin, stěžovatel v projednávané věci, cestoval moskevským metrem s kartonovým transparentem vyobrazujícím v životní velikosti politického aktivistu Konstantina Kotova, jehož zatčení a obvinění z porušení pravidel o „veřejných událostech“ si vyžádalo značnou mediální pozornost a vyvolalo pobouření veřejnosti. Fotografie a videozáznamy zachycující

stěžovatele se následně objevily na jednom z veřejných účtů na sociální síti Telegram. Antiextremistická jednotka moskevské policie v rámci běžného „monitorování internetu“ pořídila snímky obrazovky těchto materiálů, které následně v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o přestupcích vytiskla a uchovávala. Současně získala videozáznamy z průmyslových kamer instalovaných ve stanicích moskevského metra. S využitím těchto podkladů provedla „operativně pátrací úkony“, identifikovala stěžovatele a zjistila adresu jeho bydliště. Poté, co se policii nepodařilo zastihnout stěžovatele v místě jeho bydliště, byl zhruba o hodinu později zatčen ve stanici metra, kde měl být identifikován a lokalizován prostřednictvím průmyslových kamer vybavených technologií živého rozpoznávání obličeje. Následně byl obviněn z přestupku spočívajícího v porušení pravidel upravujících průběh „veřejných událostí“. Stěžovatel měl svým jednáním uskutečnit samostatnou demonstraci s využitím „rychle (de)montovatelného předmětu“, z čehož pro něho měla plynout povinnost oznámit její konání příslušným místním orgánům. Za toto opomenutí mu byla uložena pokuta ve výši 20 000 rublů.

V řízení před Soudem stěžovatel v první řadě namítal porušení svého práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Toto zakládal zejména na přesvědčení, že použitelná vnitrostátní úprava nesplňovala požadavek „kvality zákona“, pokud jde o výklad pojmu „rychle (de)montovatelný předmět“. Vnitrostátní orgány navíc neprojeví vůči jeho pokojné samostatné demonstraci žádnou toleranci, neboť neprovedly žádné posouzení rizik, která jeho samostatná demonstrace představovala, ani neověřily, zda bylo jeho zatčení a odsouzení odůvodněno naléhavou společenskou potřebou.

Stěžovatel současně namítal porušení práva na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 Úmluvy, když k jeho správnému potrestání mělo dojít na základě fotografií a videozáznamů pořízených systémem průmyslových kamer instalovaných v moskevském metru při použití technologie rozpoznávání obličeje za účelem jeho identifikace a lokalizace, aniž by existovalo jakékoliv soudní rozhodnutí autorizující sběr, uchovávání a užití videozáznamu stěžovatele. Zákon o policii a nařízení č. 410, které měly sloužit jako právní základ pro zásah do práva zaručeného Úmluvou, nesplňovaly dle stěžovatele požadavek „kvality zákona“, neboť byly příliš vágní a nepředpokládaly ani předcházející soudní povolení, ani následnou soudní kontrolu. Zásah do práva stěžovatele rovněž neměl sledovat žádný z předpokládaných legitimních cílů ani neměl být nezbytný v demokratické společnosti.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 10 ÚMLUVY

47. Stěžovatel namítal, že řízení o přestupku vedené proti němu porušilo jeho práva podle čl. 10 a 11 Úmluvy. Soud tuto stížnost posoudí podle čl. 10 Úmluvy s přihlédnutím k obecným zásadám zavedeným v kontextu čl. 11 (viz rozsudek ze dne 26. 4. 2016, Novikova a ostatní proti Rusku, č. 25501/07, 57569/11, 80153/12, 5790/13 a 35015/13, bod 91). Článek 10 Úmluvy stanoví:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

(...)

B. K věci samé

(...)

51. Soud připomíná, že ochrana poskytovaná čl. 10 se neomezuje na mluvené nebo psané slovo, neboť myšlenky a názory mohou být sdělovány i nonverbálními výrazovými prostředky nebo prostřednictvím jednání osoby (viz rozsudek ze dne 18. 1. 2022, Karuyev proti Rusku, č. 4161/13, bod 18). Vzhledem k povaze a kontextu stěžovatelova jednání má Soud za to, že se svým jednáním snažil vyjádřit svůj názor na věc veřejného zájmu, u níž existuje jen malý prostor pro omezení ve smyslu čl. 10 odst. 2.

52. Stěžovatelovo převezení na policejní stanici, vzetí do správní vazby a odsouzení za přestupek představovalo zásah do jeho práva na svobodu projevu (viz Novikova a ostatní proti Rusku, cit. výše, bod 106).

53. Příslušné obecné zásady byly shrnuty ve věci Novikova a ostatní proti Rusku (cit. výše, body 190-201) a Kudrevičius a ostatní proti Litvě (rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, č. 37553/05, body 108-110, 150-151 a 155).

54. Pokud se jedná o kritérium „stanovení zákonem“, ustanovení o „rychle (de)montovatelných předmětech“ neobsahovalo žádná kritéria, která by umožnila předvídat, na jaký druh předmětů by se toto ustanovení mohlo vztahovat. S ohledem na povahu stěžovatelovy samostatné demonstrace a při absenci dalších upřesnění týkajících se rozsahu a způsobu aplikace příslušných ustanovení ze strany vyšších ruských soudů nebo jakékoli podrobné analýzy ze strany vnitrostátních soudů v konkrétním stěžovatelově případě Soud shledává, že existuje důvod pochybovat, že způsob aplikace napadaných právních ustanovení byl dostatečně předvídatelný, aby v daném případě splňoval požadavek kvality [zákona] (viz rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2018, Navalnyy proti Rusku, č. 29580/12, 36847/12, 11252/13, 12317/13 a 43746/14, bod 118).

55. Nicméně i za předpokladu, že zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíle „předcházení nepokojům“ a „ochrany práv jiných“, nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“ z následujícího důvodu.

56. Stěžovatelova samostatná demonstrace byla uskutečněna nesporně pokojným a nenarušujícím způsobem. Přestupek, za který byl odsouzen, spočíval pouze v neoznámení jeho samostatné demonstrace příslušným orgánům a nezahrnoval žádný další usvědčující prvek týkající se jakéhokoli zavrženíhodného jednání, jako je blokování dopravy, poškozování majetku nebo akty násilí (srov. Kudrevičius a ostatní proti Litvě, cit. výše, body 164-175). Nebylo prokázáno, že by jednání stěžovatele způsobilo jakékoli závažné narušení běžného života a jiných činností v míře překračující tu, která je obvyklá nebo za daných okolností nevyhnutelná. Rovněž nebylo tvrzeno, že by jeho jednání představovalo jakékoli nebezpečí pro veřejný pořádek nebo bezpečnost dopravy. Příslušné orgány však neprojevíly požadovanou míru tolerance vůči stěžovatelově pokojné samostatné demonstraci. Nezohlednily výše uvedené relevantní prvky a neposoudily, zda stěžovatelovo použití kartonové postavy držící transparent představovalo vyjádření jeho názorů. Jedinou relevantní úvahou byla potřeba potrestat protiprávní jednání. To v tomto kontextu není z hlediska čl. 10 Úmluvy dostačující úvaha, pokud neexistují žádné přitěžující prvky (viz Novikova a ostatní proti Rusku, cit. výše, bod 199). Soudy tudíž neposkytly „relevantní nebo dostatečné důvody“, které by ospravedlnily zásah do stěžovatelova práva na svobodu projevu.

57. Došlo tedy k porušení čl. 10 Úmluvy.

IV. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

58. Stěžovatel namítal, že zpracováním jeho osobních údajů v rámci řízení o přestupku, včetně použití technologie rozpoznávání obličeje, bylo porušeno jeho právo na respektování soukromého života. Odvolával se na čl. 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Existence zásahu

(i) Obecné zásady

64. Soud připomíná, že „soukromý život“ je široký pojem, který nelze vyčerpávajícím způsobem definovat. Může zahrnovat více aspektů fyzické a sociální identity osoby. Neomezuje se pouze na „vnitřní okruh“, v němž může jednotlivec žít svůj osobní život bez vnějších zásahů, ale zahrnuje také právo vést „soukromý společenský život“, tj. možnost navazovat a rozvíjet vztahy s ostatními lidmi a vnějším světem. Nevylučuje činnosti, které se odehrávají ve veřejném kontextu. Existuje tedy zóna interakce osoby s ostatními, a to i ve veřejném kontextu, která může spadat do oblasti „soukromého života“ (viz rozsudek velkého senátu ze dne 17. 10. 2019, López Ribalda a ostatní proti Španělsku, č. 1874/13 a 8567/13, body 87–88).

65. Pouhé uchovávání údajů týkajících se soukromého života jednotlivce představuje zásah ve smyslu čl. 8. Následné použití uchovávaných údajů nemá na tento závěr žádný vliv. Nicméně při určování, zda osobní údaje uchovávané příslušnými orgány zahrnují některý z výše uvedených aspektů soukromého života, Soud náležitě zohlední konkrétní kontext, v němž byly dotčené údaje zaznamenány a uchovávány; povahu záznamů; způsob, jakým jsou tyto záznamy používány a zpracovávány; a výsledky, které z nich mohou být získány (viz rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2008, S. a Marper proti Spojenému království, č. 30562/04 a 30566/04, bod 67).

66. Vzhledem k tomu, že existují případy, kdy se lidé vědomě nebo záměrně zapojují do aktivit, které jsou nebo mohou být zaznamenávány nebo o nichž je veřejně informováno, mohou být při tomto posuzování významným, i když ne nutně rozhodujícím faktorem přiměřená očekávání osoby ohledně soukromí. Pokud jde o sledování chování jednotlivce pomocí fotografických zařízení nebo videozařízení, orgány Úmluvy zastávají názor, že sledování chování a pohybu jednotlivce na veřejném místě pomocí kamery, která nepořizuje obrazový záznam, samo o sobě nepředstavuje formu zásahu do soukromého života. Úvahy o soukromém životě však mohou vyvstat, jakmile dojde k jakémukoli systematickému nebo trvalému záznamu takových osobních údajů, zejména fotografií identifikované osoby. Podoba osoby představuje jeden z hlavních atributů její osobnosti, neboť odhaluje její jedinečné vlastnosti a odlišuje ji od ostatních. Právo každé osoby na ochranu její podoby je tedy jednou ze základních složek osobního rozvoje a předpokládá právo kontrolovat použití této podoby. Ačkoli ve většině případů právo na kontrolu takového použití zahrnuje možnost jednotlivce odmítnout zveřejnění své podobizny, zahrnuje také právo nesouhlasit se záznamem, uchováváním a

reprodukcí podobizny jinou osobou (viz López Ribalda a ostatní proti Španělsku, cit. výše, bod 89 a tam citovaná judikatura).

67. Soud již dříve shledal, že shromažďování a uchovávání údajů o konkrétních osobách ze strany příslušných orgánů představuje zásah do soukromého života těchto osob, a to i v případech, kdy se tyto údaje týkají výhradně jejich veřejných aktivit (viz rozsudek ze dne 16. 2. 2000, Amann proti Švýcarsku, č. 27798/95, body 65–67; a rozsudek ze dne 4. 5. 2000, Rotaru proti Rumunsku, č. 28341/95, body 43–44), jako je například účast na protivládních demonstracích (viz rozsudek ze dne 24. 5. 2011, Association „21 December 1989“ a ostatní proti Rumunsku, č. 33810/07 a 18817/08, bod 170; a rozsudek ze dne 24. 1. 2019, Catt proti Spojenému království, č. 43514/15, bod 93). Rovněž shledal, že následující případy shromažďování údajů na veřejném místě představovaly zásah do soukromého života osob: nahrávání výslechu ve veřejném prostoru policejní stanice (viz rozsudek ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, body 56–60); nahrávání průmyslovými kamerami na veřejném místě a následné zpřístupnění videozáznamu médiím (viz rozsudek ze dne 28. 1. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98, body 57–63); nahrávání videozáznamu na policejní stanici a jeho následné použití v trestním řízení (viz rozsudek ze dne 17. 7. 2003, Perry proti Spojenému království, č. 63737/00, body 36–43); shromažďování a uchovávání údajů o místě pobytu a pohybu osoby ve veřejném prostoru prostřednictvím zařízení GPS připevněného k jejímu automobilu (viz rozsudek ze dne 2. 9. 2010, Uzun proti Německu, č. 35623/05, body 51–53; a rozsudek ze dne 8. 2. 2018, Ben Faiza proti Francii, č. 31446/12, body 53–55); registrace jména osoby v policejní databázi, která automaticky shromažďuje a zpracovává informace o pohybu této osoby vlakem nebo letecky (viz rozsudek ze dne 21. 6. 2011, Shimovolos proti Rusku, č. 30194/09, bod 66); a kamerový dohled nad univerzitními amfiteátry na veřejné univerzitě (viz rozsudek ze dne 28. 11. 2017, Antović a Mirković proti Černé Hoře, č. 70838/13, body 40–45 a 55).

(ii) Uplatnění na projednávaný případ

68. V projednávaném případě policie při běžném monitorování internetu objevila na veřejném kanálu Telegramu fotografie a videozáznam stěžovatele, jak provádí samostatnou demonstraci. Z tohoto kanálu pořídila snímky obrazovky, uložila je a údajně na ně použila technologii rozpoznávání obličeje, aby identifikovala stěžovatele. Poté, co policie identifikovala místo na videozáznamu jako jednu ze stanic moskevského metra, shromáždila rovněž videozáznamy z průmyslových kamer instalovaných v této stanici a ve dvou dalších stanicích, jimiž stěžovatel projížděl. Z těchto videozáznamů pořídila snímky obrazovky a uložila je. Údajně také použila kamery s technologií živého rozpoznávání obličeje instalované v moskevském metru, aby o několik dní později stěžovatele vypátrala a zatkla s cílem obvinít ho z přestupku. Snímky obrazovky kanálu Telegramu a videozáznamy z bezpečnostních kamer byly následně použity jako důkaz v řízení o přestupku proti stěžovateli ...

69. Vláda nezpochybnila, že výše popsané skutkové okolnosti představovaly „zásah“ do práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života podle čl. 8 Úmluvy. Zejména se navzdory konkrétnímu dotazu ze strany Soudu nevyjádřila ke stěžovatelovým tvrzením, že k jeho identifikaci na základě fotografií a videozáznamu zveřejněných na Telegramu a k jeho lokalizaci a zatčení při cestě moskevským metrem byla použita technologie rozpoznávání obličeje. Soud si je vědom obtíží, kterým stěžovatel čelil při dokazování svých tvrzení. Vnitrostátní právní předpisy, které má Soud k dispozici, totiž nevyžadují, aby policie pořizovala záznamy o použití technologie rozpoznávání obličeje nebo aby dotčené osobě poskytla přístup k takovým záznamům, a to ani automaticky, ani na žádost ...

70. Pokud jde o identifikaci stěžovatele na základě fotografií a videozáznamu zveřejněných na Telegramu, Soud konstatuje, že ačkoli předmětné fotografie a videozáznam neobsahovaly žádné

informace umožňující identifikaci stěžovatele, byl stěžovatel identifikován během necelých dvou dnů. V policejní zprávě ... nebylo objasněno, jaké operativně pátrací prostředky byly k jeho identifikaci použity. Pokus stěžovatele zpochybnit zákonnost těchto prostředků selhal, neboť soudy jeho stížnosti zamítly ... Za těchto okolností nebylo pro stěžovatele nepřiměřené předpokládat, že v jeho případě byla použita technologie rozpoznávání obličeje. Vláda to výslovně nepopřela ani neposkytla žádná vysvětlení ohledně prostředků použitých k identifikaci stěžovatele. Konečně Soud bere na vědomí veřejně dostupné informace o četných případech, které se týkaly použití technologie rozpoznávání obličeje k identifikaci účastníků protestních akcí v Rusku ...

71. Podle stěžovatele navíc policie přiznala, že k jeho zatčení při cestě moskevským metrem použila průmyslové kamery s technologií živého rozpoznávání obličeje ... Odkaz vlády na použitelný právní základ, včetně nařízení, kterým se stanoví instalace průmyslových kamer v moskevském metru zajišťujících detekci a identifikaci cílových osob pomocí kamerových systémů, lze vykládat jako implicitní uznání, že v daném případě byla použita technologie živého rozpoznávání obličeje ...

72. Na základě těchto skutečností a s přihlédnutím k tomu, že pro stěžovatele bylo obtížné prokázat svá tvrzení, protože vnitrostátní právo nestanovilo povinnost pořídit úřední záznam nebo učinit oznámení o použití technologie rozpoznávání obličeje; k absenci jiného vysvětlení rychlé identifikace stěžovatele; a k implicitnímu uznání použití technologie živého rozpoznávání obličeje ze strany vlády, Soud za konkrétních okolností případu připouští, že technologie rozpoznávání obličeje byla použita. Soud již dříve shledal, že uchovávání fotografií policií ve spojení s možností použít na ně technologii rozpoznávání obličeje představuje zásah do práva na soukromý život (viz rozsudek ze dne 13. 2. 2020, Gaughran proti Spojenému království, č. 45245/15, body 69–70).

73. Soud dospěl k závěru, že zpracování osobních údajů stěžovatele v rámci řízení o přestupku vedeného proti němu, včetně použití technologie rozpoznávání obličeje – jednak za účelem jeho identifikace na základě fotografií a videozáznamu zveřejněných na Telegramu, jednak za účelem jeho pozdější lokalizace a zatčení při cestě moskevským metrem – představovalo zásah do jeho práva na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy.

(b) Ospravedlnění zásahu

(i) Obecné zásady

74. Soud připomíná, že jakýkoli zásah může být ospravedlnitelný na základě čl. 8 odst. 2 pouze tehdy, pokud je v souladu se zákonem, sleduje jeden nebo více legitimních cílů, na které odkazuje odst. 2 čl. 8, a je nezbytný v demokratické společnosti k dosažení takového cíle (viz rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2015, Roman Zakharov proti Rusku, č. 47143/06, bod 227).

75. Ochrana osobních údajů má zásadní význam pro výkon práva na respektování soukromého a rodinného života, které je zaručeno čl. 8 Úmluvy. Vnitrostátní právo musí poskytovat vhodné záruky, aby se zabránilo jakémukoli použití osobních údajů, které by mohlo být v rozporu se zárukami tohoto článku. Potřeba takových záruk je o to větší, pokud se jedná o ochranu osobních údajů, které podléhají automatizovanému zpracování, zvláště pokud jsou tyto údaje používány pro policejní účely (viz S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, bod 103), a zejména pokud se dostupná technologie stává postupně důmyslnější (viz Catt proti Spojenému království, cit. výše, bod 114; Gaughran proti Spojenému království, cit. výše, bod 86; a Uzun proti Německu, cit. výše, bod 61). Ochrana poskytovaná čl. 8 Úmluvy by byla nepřípustně oslabena, pokud by v systému trestního soudnictví bylo povoleno používání moderních vědeckých technik za každou cenu a bez pečlivého vyvažování potenciálních přínosů jejich rozsáhlého používání s důležitými zájmy soukromého života (viz S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, bod 112).

76. Osobní údaje odhalující politické názory, jako jsou informace o účasti na pokojných protestech, spadají do zvláštní kategorie citlivých údajů, na které se vztahuje zvýšená úroveň ochrany (viz Catt proti Spojenému království, cit. výše, body 112 a 123).

77. V souvislosti se shromažďováním a zpracováním osobních údajů je proto nezbytné, aby existovala jasná a podrobná pravidla upravující rozsah a uplatňování opatření, jakož i minimální záruky týkající se mimo jiné doby trvání, uchovávání, používání, přístupu třetích stran, postupů pro zachování integrity a důvěrnosti údajů a postupů pro jejich likvidaci, čímž se poskytnou dostatečné záruky proti riziku zneužití a svévole (viz S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, bod 99; a rozsudek ze dne 11. 6. 2020, P. N. proti Německu, č. 74440/17, bod 62).

(ii) Uplatnění na projednávaný případ

78. Soud se domnívá, že v tomto případě nelze otázky zákonnosti a existence legitimního cíle oddělit od otázky, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“ (viz S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, bod 99; rozsudek ze dne 31. 7. 2014, Nemtsov proti Rusku, č. 1774/11, bod 75; a rozsudek ze dne 30. 4. 2019, Elvira Dmitriyeva proti Rusku, č. 60921/17 a 7202/18, bod 77). Proto je bude níže zkoumat společně.

79. Podle vnitrostátních orgánů a vlády měla opatření přijatá proti stěžovateli právní základ v zákoně o přestupcích, zákoně o operativně pátracích úkonech, zákoně o policii a nařízení č. 410.

80. Soud úvodem poznamenává, že operativně pátrací úkony lze provádět pouze v souvislosti s činem, který je podle vnitrostátního práva klasifikován jako „trestný“ ... Zákon o operativně pátracích úkonech proto nemohl sloužit jako právní základ pro opatření přijatá v tomto případě, který se týkal přestupku.

81. Jak zákon o přestupcích, tak zákon o policii svěřily policii pravomoc vyšetřovat přestupky a shromažďovat důkazy, včetně důkazů obsahujících osobní údaje ... Nařízení č. 410 stanovilo instalaci průmyslových kamer s technologií živého rozpoznávání obličeje v moskevském metru, které byly přístupné policii ... Soud proto uznává, že opatření přijatá proti stěžovateli měla právní základ ve vnitrostátním právu.

82. Pokud jde o tvrzení stěžovatele, že vnitrostátní právo nespĺňuje požadavek „kvality zákona“, Soud má za to, že v souvislosti se zaváděním technologie rozpoznávání obličeje je nezbytné, aby existovala podrobná pravidla upravující rozsah a uplatňování opatření, jakož i silné záruky proti riziku zneužití a svévole. Potřeba těchto záruk bude o to větší, jedná-li se o používání technologie živého rozpoznávání obličeje.

83. Soud má silné pochybnosti, že vnitrostátní právní předpisy splňují požadavek „kvality zákona“. Zejména podotýká, že vnitrostátní právo povoluje zpracování biometrických osobních údajů „v souvislosti s výkonem spravedlnosti“ ... Toto právní ustanovení je široce formulováno. Vzhledem k tomu, že vláda neodkázala na žádný autoritativní výklad tohoto ustanovení Nejvyšším nebo Ústavním soudem ani nepředložila žádné příklady jeho restriktivního výkladu a uplatňování ve správní a soudní praxi, zdá se, že umožňuje zpracovávání biometrických osobních údajů – a to i pomocí technologie rozpoznávání obličeje – v souvislosti s jakýmkoli soudním řízením. Vnitrostátní právo neobsahuje žádná omezení týkající se povahy situací, které mohou vést k použití technologie rozpoznávání obličeje; zamýšlených účelů; kategorií osob, které mohou být zaměřeny; nebo zpracování citlivých osobních údajů. Vláda dále neodkázala na žádné procesní záruky doprovázející používání technologie rozpoznávání obličeje v Rusku, jako jsou postupy povolování; postupy, které je třeba dodržovat při prověřování, používání a uchovávání získaných údajů; kontrolní mechanismy dozoru; a dostupné opravné prostředky.

84. Soud bude dále vycházet z předpokladu, že napadaná opatření sledovala legitimní cíl předcházení zločinnosti.

85. Soud považuje za nesporné, že boj proti zločinnosti, a zejména proti organizovanému zločinu a terorismu, který je jednou z výzev, jimž čelí dnešní evropské společnosti, závisí do značné míry na využití moderních vědeckých technik vyšetřování a identifikace. Přestože však Soud uznává význam těchto technik při odhalování a vyšetřování trestné činnosti, musí vymezit rozsah svého přezkumu. Otázkou není, zda lze zpracování biometrických osobních údajů pomocí technologie rozpoznávání obličeje obecně považovat za ospravedlnitelné ve světle Úmluvy. Jedinou otázkou, kterou se Soud bude zabývat, je, zda zpracování osobních údajů stěžovatele bylo v daném případě ospravedlnitelné na základě čl. 8 odst. 2 Úmluvy (srov. S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, body 105-106).

86. Při posuzování, zda bylo zpracování osobních údajů stěžovatele „nezbytné v demokratické společnosti“, Soud nejprve posoudí míru skutečného zásahu do práva na respektování soukromého života (viz P. N. proti Německu, cit. výše, body 73 a 84). Soud uvádí, že policie shromáždila a uložila digitální snímky stěžovatele a použila je k získání a zpracování biometrických osobních údajů stěžovatele pomocí technologie rozpoznávání obličeje: jednak k jeho identifikaci na základě fotografií a videozáznamu zveřejněných na Telegramu, jednak k jeho lokalizaci a zatčení při cestě moskevským metrem. Soud považuje tato opatření za obzvláště invazivní, zejména pokud jde o technologii živého rozpoznávání obličeje ... Proto je vyžadována vysoká úroveň ospravedlnění, aby mohla být považována za „nezbytná v demokratické společnosti“, přičemž nejvyšší úroveň ospravedlnění je vyžadována pro použití technologie živého rozpoznávání obličeje. Zpracovávané osobní údaje navíc obsahovaly informace o účasti stěžovatele na pokojném protestu, a tudíž odhalovaly jeho politický názor. Patřily proto do zvláštní kategorie citlivých údajů, na které se vztahuje zvýšená úroveň ochrany (viz bod 76 výše).

87. Při posuzování „nezbytnosti zpracování osobních údajů v demokratické společnosti“ v souvislosti s vyšetřováním je jedním z prvků, které je třeba vzít v úvahu, povaha a závažnost předmětných protiprávních jednání (viz, *mutatis mutandis*, P. N. proti Německu, cit. výše, bod 72). Vnitrostátní právo umožňuje zpracování biometrických osobních údajů v souvislosti s vyšetřováním a stíháním jakéhokoli protiprávního jednání bez ohledu na jeho povahu a závažnost.

88. Soud konstatuje, že stěžovatel byl stíhán za méně závažné protiprávní jednání spočívající v uspořádání samostatné demonstrace bez předchozího ohlášení, což je podle vnitrostátního práva přestupek, nikoli trestný čin. Stěžovatel nebyl nikdy obviněn z toho, že by se během své demonstrace dopustil jakéhokoli zavrženíhodného jednání, jako je blokování dopravy, poškozování majetku nebo akty násilí. Nikdy nebylo tvrzeno, že by jeho jednání představovalo nějaké nebezpečí pro veřejný pořádek nebo bezpečnost dopravy. Soud již shledal, že přestupkové řízení vedené proti stěžovateli porušilo jeho právo na svobodu projevu (viz bod 57 výše). [Soud] má za to, že použití vysoce invazivní technologie rozpoznávání obličeje k identifikaci a zatýkání účastníků pokojných protestních akcí by mohlo mít odrazující účinek, pokud jde o právo na svobodu projevu a shromažďování.

89. Za těchto okolností neodpovídalo použití technologie rozpoznávání obličeje k identifikaci stěžovatele na fotografiích a videozáznamu zveřejněných na Telegramu - a tím spíše použití technologie živého rozpoznávání obličeje k jeho lokalizaci a zatčení při cestě moskevským metrem - „naléhavé společenské potřebě“.

90. Ve světle všech výše uvedených úvah dospěl Soud k závěru, že použití vysoce invazivní technologie rozpoznávání obličeje v souvislosti s výkonem stěžovatelova práva na svobodu projevu podle Úmluvy je neslučitelné s ideály a hodnotami demokratické společnosti, která se řídí zásadami právního státu, k jejichž zachování a podpoře byla Úmluva vytvořena. Zpracování osobních údajů

stěžovatele pomocí technologie rozpoznávání obličeje v rámci řízení o přestupku - zaprvé za účelem jeho identifikace podle fotografií a videa zveřejněných na Telegramu a zadruhé za účelem jeho lokalizace a zatčení při cestě moskevským metrem - nelze považovat za „nezbytné v demokratické společnosti“.

91. Došlo tedy k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

(...)

3. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

4. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy;

(...)

(Zpracoval: Mgr. Patrik Provazník)